

Kortelė:

942334_RegNr_I-2823-362/2014

<http://www.infolex.lt/tp/942334>

Administracinė byla Nr. I-2823-362/2014

Teisminio proceso Nr. 3-64-3-02287-2014-2

Procesinio sprendimo kategorija 15.2.3.2; 37.2; 74

(S)

ŠIAULIŲ APYGARDOS ADMINISTRACINIS TEISMAS

S P R E N D I M A S

LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2014 m. lapkričio 27 d.

Šiauliai

Šiaulių apygardos administracinio teismo teisėjas Arvydas Martinavičius,

sekretoriaujant Daliai Semaškaitei,

nedalyvaujant pareiškėjui L. M.,

nedalyvaujant atsakovo Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus, atstovui,

viešame teismo posėdyje išnagrinėjo administracinę bylą pagal pareiškėjo L. M. skundą atsakovui Lietuvos valstybei, atstovaujamai Šiaulių tardymo izoliatoriaus, dėl neturtinės žalos priteisimo.

Teismas, išnagrinėjęs pateiktą skundą,

n u s t a t ė :

Pareiškėjas L. M. skunde Šiaulių apygardos administracinio teismo prašė iš atsakovo Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus, priteisti 61 000 Lt neturtinei žalai atlyginti.

Skunde pareiškėjas L. M. nurodė, kad nuo 2013 m. lapkričio 08 d. iki 2014 m. rugsėjo 25 d. buvo kalinamas Šiaulių tardymo izoliatoriuje, ir ten buvo laikomas pažeidžiant kalinimo sąlygas. Buvo laikomas kameroje, kuriose būdavo šalta, drėgna, vienam asmeniui tekdavo mažiau ploto, nei nustatyta teisės aktuose, kameroje būdavo 8-10 asmenų, be žmonių, ten buvo tualetas, stalas, gultai, tad kameros būdavo perpildytos. Dėl to nebuvo galimybės nei pajudėti, nei pasivaikščioti, trūkdavo oro, dėl prasto apšvietimo suprastėjo regėjimas. Rūkantieji buvo laikomi kartu su nerūkančiais, apžiūros buvo atliekamos antisanitarinėmis sąlygomis. Kalinamas jis buvo nežmoniškais, žiauriomis sąlygomis, pažeidžiant teisės aktų nustatytas kalinimo sąlygas, dėl ko

patyrė didžiulę emocinę, psichologinę – neturtinę žalą. Prašo už laikotarpį, praleistą Šiaulių tardymo izoliatoriuje, priteisti 61 000 Lt neturtinei žalai atlyginti.

Atsakovas Lietuvos valstybė, atstovaujama Šiaulių tardymo izoliatoriaus, atsiliepime nurodė, kad su pareiškėjo skundu nesutinka ir prašo jį atmesti kaip nepagrįstą. Kalėjimų departamento direktoriaus 2010-05-11 įsakymas Nr. V-124 nustato, kad suimtiesiems bei nuteistiesiems, laikomiems Šiaulių tardymo izoliatoriuje, turi tekti ne mažiau nei 3,6 kv. m gyvenamojo ploto. Kaip matyti iš Šiaulių tardymo izoliatoriaus Įskaitos skyriaus 2014-10-14 pažymos Nr. 69/06-4647 „Dėl L. M. laikymo tardymo izoliatoriuje“, pareiškėjas į Šiaulių tardymo izoliatorių pirmą kartą etapuotas 2013-11-08 ir įstaigoje periodiškai laikytas iki 2014-10-06. Pareiškėjas šiuo laikotarpiu buvo laikomas įstaigoje kameroje Nr. 53,96,67,16,79,59,54,104,93 su dar 1-9 asmenimis. Kadangi kameroje esančių asmenų skaičius niekada nėra pastovus, pareiškėjui periodiškai tekdavo nuo 2,08 kv. m iki 9,89 kv. m gyvenamasis plotas.

Pareiškėjas Šiaulių tardymo izoliatoriuje per aptariamą laikotarpį iš viso buvo laikomas 333 dienas. Atsakovas atkreipia dėmesį, kad pasivaikščiojimo laiku (1 val. per dieną), medicininių apžiūrų metu, prausimosiirtyje metu asmenys nebūna gyvenamojoje kameroje.

Atsiliepime nurodyta, kad pareiškėjo laikymo Šiaulių tardymo izoliatoriuje metu jo laikymo kameroje sąlygų atitikimo higienos reikalavimams buvo atlikti patikrinimai kameroje Nr. 96,54,59, jose nustatyti neesminiai pažeidimai. Tualetai kameroje įrengti pagal galiojančių teisės aktų reikalavimus, suteikiama galimybė pagal teisės aktų reikalavimus naudotis dušu, atliekama kamerų deratizacija ir dezinfekcija. Pagal galiojančias teisės normas suimtiesiems yra nustatytas 1 val. trukmės pasivaikščiojimas gryname ore, šis teisės aktų reikalavimas pažeistas nebuvo. Pareiškėjas nepateikia jokių duomenų, kurie leistų konstatuoti patirtą neturtinę žalą, kurią būtų galima susieti su asmens laikymo Šiaulių tardymo izoliatoriuje sąlygomis. Tai leidžia daryti išvadą, kad pareiškėjo teiginiai apie patirtą neturtinę žalą yra nepagrįsti.

Pareiškėjo L. M. skundas tenkintinas iš dalies.

Pareiškėjas nagrinėjamą administracinį ginčą iškelė dėl neturtinės žalos atlyginimo, kurią kildina iš to, kad Šiaulių tardymo izoliatoriuje jam nebuvo užtikrinta minimali gyvenamojo ploto norma, buvo laikomas kameroje, neatitinkančiose higienos normų, nesilaikoma teisės normų reikalavimų dėl higienos ar asmeninės kratos atlikimo.

Teismas pažymi, kad valstybės ir savivaldybės pareiga atlyginti žalą (viešoji civilinė atsakomybė), pagal Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – ir LR CK) 6.271 straipsnio nuostatas, kyla dėl valstybės ir savivaldybės valdžios institucijų neteisėtų aktų, nepriklausomai nuo konkretaus valstybės tarnautojo ar kito valstybės valdžios institucijos darbuotojo kaltės. Civilinei atsakomybei atsirasti paprastai yra būtinos keturios sąlygos: 1) neteisėti veiksmai (LR CK 6.246 straipsnis); 2) priežastinis ryšys tarp neteisėtų veiksmų ir žalos (LR CK 6.247 straipsnis); 3) teisės pažeidėjo kaltė (LR CK 6. 248 straipsnis); 4) teisės pažeidimu padaryta žala (LR CK 6.249 straipsnis), tačiau LR CK 6.271 straipsnyje numatyta viešoji atsakomybė atsiranda esant trimis sąlygoms: neteisėtiems veiksams ar neveikimui, žalai ir priežastiniam ryšiui tarp neteisėtų veiksmų (neveikimo) ir žalos. Vadinasi, reikalavimas dėl žalos atlyginimo (tiek turtinės, tiek ir neturtinės) gali būti patenkinamas nustačius visumą viešosios civilinės atsakomybės sąlygų: pareiškėjo nurodytos valdžios institucijos (nagrinėjamu atveju Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus) neteisėtus veiksmus, žalos pareiškėjui padarymo faktą ir priežastinį ryšį tarp valdžios institucijos neteisėtų veiksmų ir atsiradusios žalos. Nenustačius bent vienos iš minimų viešosios civilinės atsakomybės sąlygų, valstybei ar savivaldybei, pagal LR CK 6.271 straipsnį, nekyla turtinė prievolė atlyginti žalą.

LR civilinio kodekso 6.250 straipsnio 1 dalis apibrėžia, kad neturtinė žala yra asmens fizinis skausmas, dvasiniai išgyvenimai, nepatogumai, dvasinis sukrėtimas, emocinė depresija, pažeminimas, reputacijos pablogėjimas, bendravimo galimybių sumažėjimas ir kita, teismo

įvertinta pinigais. LR CK 6.250 straipsnio taikymo teisminėje praktikoje ne kartą buvo išaiškinta, kad neturtinė žala pripažintinas ne bet koks valdžios institucijų neteisėtais veiksmais (neveikimu) asmeniui, kuris kreipėsi teisminės gynybos, padarytas neigiamas poveikis, kad neturtinė žala gali būti konstatuojama tik tada, kai nustatoma, kad poveikis buvo pakankamai intensyvus, o ne mažareikšmis ir smulkmeniškas, kai nustatoma, kad asmuo tikrai patyrė dvasinius išgyvenimus, realiai pajautė emocinę depresiją, pažeminimai buvo apčiuopiami, reputacijos pablogėjimas juntamas ir ši dvasinė skriauda, pasireiškusi vienu arba keletu iš išvardintų elementų, nebuvo vienkartinio pobūdžio ar momentinė. Asmens patirtų dvasinių ir fizinių kančių (LR CK 6.250 str. prasme), jei jos realiai patiriamos, poveikis asmens fizinei ir psichinei sveikatai yra skaudžiausias ir labiausiai juntamas tuo laiku, kai asmenį veikia šias kančias sukeltantys neteisėti aktai (pagal LR CK 6.271 str.).

Veiksmų neteisėtumo pagal CK 6.271 straipsnį konstatavimui reikia nustatyti, kad valdžios institucijos darbuotojai neveikė taip, kaip pagal įstatymus privalėjo veikti, neįvykdė jiems teisės aktais priskirtų funkcijų arba nors ir vykdė šias funkcijas, tačiau veikė nepateisinamai aplaidžiai, pažeisdami bendro pobūdžio pareigą elgtis atidžiai ir rūpestingai. Sprendžiant dėl atitinkamos valstybės valdžios institucijos (jos pareigūnų) veikos neteisėtumo (pagal CK 6.271 straipsnį), kiekvienu atveju yra būtina nustatyti, kokios konkrečios teisės normos, kurios reglamentuoja skundžiamos institucijos veiklą, buvo pažeistos, kaip būtent šie pažeidimai pasireiškė asmens, teigiančio, kad jis dėl tokių veiksmų (neveikimo) patyrė žalą, atžvilgiu, taip pat tai, ar atitinkamos pasekmės (jei jos nustatomos) atsirado būtent dėl tų valstybės institucijų, pareigūnų neteisėtų veiksmų. Konstitucinis Teismas 2006 m. rugpjūčio 19 d. nutarime, be kita ko, konstatavo, kad asmeniui teisė į žalos, padarytos neteisėtais valstybės institucijų, pareigūnų veiksmais, atlyginimą atsiranda tik tada, kai įstatymų nustatyta tvarka yra konstatuojama, kad valstybės institucijos, pareigūnai atliko neteisėtus veiksmus ir kad žala asmeniui atsirado būtent dėl tų valstybės institucijų, pareigūnų neteisėtų veiksmų.

Teismas pažymi, kad ABTĮ 5 straipsnio 1 dalis reglamentuoja, jog kiekvienas suinteresuotas subjektas turi teisę įstatymų nustatyta tvarka kreiptis į teismą, kad būtų apginta pažeista ar ginčijama jo teisė ar įstatymų saugomas interesas. Tačiau asmens pažeista teisė teismo gali būti apginta tuo atveju, jei jis konkrečiai įvardija neteisėtus valdžios institucijos veiksmus (neveikimą) ir savo reikalavimą pagrindžia atitinkamais argumentais bei įrodymais. Reiškiant reikalavimą dėl žalos atlyginimo nepakanka deklaratyviai ar abstrakčiai išvardyti galimai neteisėtas veikas, nes turi būti nurodyta, kokiais konkrečiais ir kada būtent atliktais neteisėtais valdžios institucijos veiksmais (neveikimu) buvo pažeistos asmens teisės ar teisėti interesai, kokio teisės akto reikalavimų nevykdė atitinkamas viešojo administravimo subjektas, ar neveikė taip, kaip turėjo veikti pagal atitinkamas teisės normas (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. liepos 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A146-1527/2012).

Kalėjimų departamento direktoriaus 2010-05-11 įsakymas Nr. V-124 nustato, kad suimtiesiems bei nuteistiesiems, laikomiems Šiaulių tardymo izoliatoriuje, turi tekti ne mažiau nei 3,6 m² gyvenamojo ploto. Teisinis reglamentavimas nenustato tam tikrų baldų ar įrenginių užimamo ploto įtakos skaičiuojant kameros plotą, taigi darytina išvada, kad skaičiuojant vienam asmeniui tenkantį kameros plotą visas kameros plotas dalijamas iš kameroje laikomų asmenų skaičiaus.

Kaip matyti iš atsakovo pateiktos 2014-10-14 pažymos Nr. 69/06-4647 „Dėl L. M. laikymo tardymo izoliatoriuje“, pareiškėjas Šiaulių tardymo izoliatoriuje buvo kalinamas įvairiais laikotarpiais nuo 2013-11-08 iki 2014-10-06. Pareiškėjas buvo kalinamas kameroje Nr. 53 (18,74 kv. m) laikotarpiu nuo 2013-11-08 iki 2013-11-11, kameroje būdavo 8-9 asmenys, pareiškėjui teko nuo 2,08 kv. m iki 2,34 kv. m kameros ploto, kameroje Nr. 96 (18,93 kv. m) nuo 2013-11-11 iki 2013-12-23, nuo 2013-12-23 iki 2014-01-24, nuo 2014-01-24 iki 2014-02-11, nuo 2014-02-14 iki 2014-02-25, nuo 2014-02-25 iki 2014-03-03, kameroje būdavo 2-8 asmenys, pareiškėjui teko nuo 2,37 kv. m iki 9,47 kv. m kameros ploto, kameroje Nr. 67 (23,02 kv. m) nuo 2014-02-11 iki 2014-02-12, kameroje būdavo 5-7 asmenys, pareiškėjui teko nuo 3,29 kv. m iki 4,60 kv. m kameros ploto, kameroje Nr. 16 (19,09 kv. m) nuo 2014-02-12 iki 2014-02-14, kameroje būdavo 6-8

asmenys, pareiškėjui teko nuo 2,39 kv. m iki 3,18 kv. m kameros ploto, kameroje Nr. 79 (6,56 kv. m) nuo 2014-03-03 iki 2014-03-03, kameroje būdavo 1 asmuo, pareiškėjui teko 6,56 kv. m kameros ploto, kameroje Nr. 59 (19,78 kv. m) nuo 2014-03-03 iki 2014-03-27, nuo 2014-03-27 iki 2014-05-21 kameroje būdavo 2-8 asmenys, pareiškėjui teko nuo 2,47 kv. m iki 9,89 kv. m kameros ploto, kameroje Nr. 54 (17,98 kv. m) nuo 2014-05-21 iki 2014-07-03, nuo 2014-07-03 iki 2014-08-14, kameroje būdavo 2-7 asmenys, pareiškėjui teko nuo 2,57 kv. m iki 8,99 kv. m kameros ploto, kameroje Nr. 104 (18,86 kv. m) nuo 2014-08-14 iki 2014-08-22, kameroje būdavo 1-6 asmenys, pareiškėjui teko nuo 3,14 kv. m iki 18,9 kv. m kameros ploto, kameroje Nr. 93 (18,23 kv. m) nuo 2014-08-22 iki 2014-10-06, kameroje būdavo 6-7 asmenys, pareiškėjui teko nuo 2,60 kv. m iki 3,04 kv. m kameros ploto.

Iš viso pareiškėjas per laikotarpį nuo 2013-11-08 iki 2014-10-06 Šiaulių TI buvo kalinamas 333 dienas, per visą šį laikotarpį pareiškėjui teko nuo 2,08 kv. m iki 18,90 kv. m kameros ploto. Nustatyti tiksliai, kiek kokią dieną kameros ploto teko pareiškėjui, galimybės nėra.

Taigi darytina išvada, jog pareiškėjas aptariamam laikotarpiui, iš viso 333 dienas, buvo laikomas sąlygomis, pažeidžiančiomis teisės aktais nustatytą kameros plotą vienam asmeniui, t. y. vienam asmeniui, laikomam kameroje, teko mažiau kaip 3,6 kv. m ploto. Šiaulių tardymo izoliatoriaus administracija pažeidė pareiškėjo subjektinę teisę būti kalinamam kameroje, kurioje jam tektų ne mažiau nei 3,6 kv. m kameros ploto, t. y. neveikė taip, kaip pagal įstatymus ši institucija ar jos darbuotojai privalėjo veikti. Aplinkybės, kad pareiškėjas buvo kalinamas kameroje, kurioje jam teko mažesnis nei teisės aktais nustatytas minimalus plotas, atsakovas iš esmės neginčija.

Pareiškėjas nurodė, kad jis būtų kalinamas kameroje, neatitinkančiose higienos normų reikalavimų, savo reikalavimus iš esmės grindė tuo, jog jam teko per mažas kameros plotas, kameros buvo perpildytos, nebuvo natūralaus apšvietimo, netinkamai atliekama apžiūra.

Kaip atsiliepime nurodė atsakovas, pareiškėjo kalnimo Šiaulių TI laikotarpiu buvo atlikta Visuomenės sveikatos centro patikrinimai, kurių metu kameroje Nr. 96,54,59 nustatyti neesminiai pažeidimai, kameros reikalingas remontas, kameroje Nr. 96 dirbtinis apšvietimas atitinka higienos normas, kameroje 54 dirbtinis apšvietimas higienos normų neatitiko. Šiuose patikrinimuose pabrėžta, kad natūralaus apšvietimo koeficientas, centralizuotas vėdinimas, oro judėjimo greitis, sanitarinių mazgų įrengimas nevertinti, nes tais susiję su pastato rekonstrukcijos darbais. Kitose kameroje, kuriose buvo kalinamas pareiškėjas, Visuomenės sveikatos centro patikrinimai atliekami nebuvo, tad tiek pareiškėjas savo reikalavimus grindžia iš esmės savo parodymais, tiek atsakovas nepateikia tai paneigiančių duomenų.

Nurodoma, jog asmens apžiūros buvo atliekamos pagal įstatymo reikalavimus, nedaug mažesnė nei nustatyta higienos normomis temperatūra negalėjo turėti įtakos, sukeliančios neigiamus išgyvenimus, teiginiai dėl šalčio, purvo yra abstraktūs ir nepagrįsti objektyviais įrodymais.

Nors įstatymai nereglamentuoja, jog nerūkantys ir rūkantys asmenys turi būti laikomi atskirai, tačiau Šiaulių tardymo izoliatoriuje asmenys, nurodę, kad jie yra nerūkantys, skiriami į kameras, atskiras nuo rūkančiųjų kameros. Duomenų, jog pareiškėjas nurodė, kad yra nerūkantis, byloje nėra, skundų dėl buvimo kartu su rūkančiais pateikta nebuvo.

Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso 7 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas bausmės humanizmo principas, be kita ko, reiškiantis, kad vykdant bausmę, nesiekama žmogaus kankinti, žiauriai su juo elgtis arba žeminti jo orumą. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2010 m. kovo 30 d. įsakymu Nr. V-241 patvirtintos Lietuvos higienos normos HN 76:2010 „Laisvės atėmimo vietos: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ 6 punkte numatyta, kad laisvės atėmimo vietose laikomiems asmenims turi būti sudaroma saugi sveikatai gyvenamoji aplinka. Konstatuotina, kad vadovaujantis minėtais teisės aktais, pataisos įstaigų administracijų pareiga – užtikrinti, kad asmenys jose būtų laikomi sveikatai nekenksmingomis sąlygomis.

Teismui pateiktoje Šiaulių tardymo izoliatoriaus Ūkio skyriaus 2014-10-15 pažymyje Nr. 62/08-283 „Apie L. M. laikymo sąlygas“ nurodyta, kad „Šiaulių tardymo izoliatoriaus korpuse gyvenamosios kameros įrengtos vadovaujantis Tardymo izoliatorių įrengimo ir eksploataavimo taisyklių, patvirtintų Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2009 m. liepos 10 d. įsakymu „Dėl Tardymo izoliatorių įrengimo ir eksploataavimo taisyklių patvirtinimo“ Nr. V-176, Lietuvos higienos normos HN 76:2010 „Laisvės atėmimo vietos: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“, Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2004-09-09 įsakyme Nr. 1R-139 „Dėl arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmės atliekančių nuteistųjų, suimtųjų ir vaikų (kūdikių), esančių pataisos namų kūdikių namuose, materialinio buitinio aprūpinimo normų patvirtinimo“ nustatytais reikalavimais. Vadovaujantis aukščiau minimais teisės aktais visose gyvenamosiose kamerose yra įrengtas sanitarinis mazgas (klozetas arba unitazas, praustuvė, 1 komplektas patalpai)“.

Duomenų apie pareiškėjo L. M. skundų buvimą ir jų nagrinėjimą byloje nepateikta.

Kadangi pareiškėjas neturtinę žalą kildina iš netinkamų laikymo sąlygų Šiaulių tardymo izoliatoriuje, aktualus yra Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – ir Konvencija) 3 straipsnis, kuriuo nustatoma, kad niekas negali būti kankinamas, patirti nežmoniška ar žeminanti jo orumą elgesį arba būti taip baudžiamas. Europos Žmogaus Teisių Teismas (toliau – ir EŽTT) savo jurisprudencijoje ne kartą yra išaiškinęs, kad Konvencija įpareigoja valstybę užtikrinti, kad asmens kalinimo sąlygos nepažeistų jo žmogiškojo orumo, kad šios priemonės vykdymo būdas ir metodas nesukeltų jam tokių kančių ir sunkumų, kurių intensyvumas viršytų neišvengiamai kalinimui būdingą kentėjimo laipsnį, ir kad, atsižvelgiant į praktinius su įkalinimu susijusius poreikius, būtų adekvačiai užtikrinama jo sveikata ir gerovė. Valstybė turi garantuoti, kad kalinami asmenys būtų laikomi sąlygomis, kurios užtikrina, kad jų orumas būtų gerbiamas, o bausmių vykdymo būdai ir metodai nesukeltų šiems asmenims didesnių ir intensyvesnių išgyvenimų už tuos, kurie yra neišvengiami asmeniui būnant kalinamu (žr. pvz., EŽTT 2000 m. spalio 26 d. sprendimą byloje Kudła prieš Lenkiją, 30210/96, 2001 m. liepos 24 d. sprendimą V. prieš Lietuvą, 44558/98). Pagal EŽTT suformuotą praktiką tam, kad netinkamas elgesys patektų į Konvencijos 3 straipsnio reguliavimo sritį, jis turi pasiekti minimalų žiaurumo lygį. Šio minimalaus žiaurumo lygio vertinimas yra reliatyvus; jis priklauso nuo visų bylos aplinkybių, tokių kaip elgesio trukmė, jo fizinis ir psichinis poveikis ir tam tikrais atvejais nukentėjusiojo lytis, amžius bei jo sveikatos būklė. Be to, sprenddamas, ar elgesys pagal Konvencijos 3 straipsnį yra žeminantis orumą, teismas atsižvelgia į tai, ar jo tikslas yra pažeminti asmenį ir ar tai neigiamai paveikė asmenį su Konvencijos 3 straipsniu nesuderinamu būdu (žr., pvz., EŽTT 2001 m. balandžio 21 d. sprendimą byloje Peers prieš Graikiją, 28524/95).

Remiantis EŽTT praktika, vien tik mažesnio ploto suteikimas ne visada savaime suponuoja išvadą, jog buvo pažeistas Konvencijos 3 straipsnis. Pavyzdžiui, minėtoje V. prieš Lietuvą byloje EŽTT, įvertinęs bendrąsias kalinimo pagal įprastinį režimą sąlygas, konstatavo, kad santykinai mažą plotą, tekusį vienam asmeniui, kompensavo absoliučiais skaičiais vertinti nemaži miegamųjų išmatavimai, kuriuose netrūko nei šviesos, nei oro, bei suteikta judėjimo laisvė. Byloje nustatytų aplinkybių visuma nesuteikia pagrindo konstatuoti, kad pareiškėjas jo nurodytu laikotarpiu atliko bausmę žmogaus orumą žeminančiomis, t. y. pažeidžiančiomis Konvencijos 3 straipsnį, sąlygomis. Byloje nėra duomenų, kad Šiaulių tardymo izoliatoriuje pareiškėjas buvo kaip nors išskirtas iš kitų nuteistųjų ir jam koku nors būdu bloginamos bausmės atlikimo sąlygos.

Nors nagrinėjamu atveju Konvencijos 3 straipsnio pažeidimas pareiškėjo atžvilgiu nenustatytas, tačiau nustatyta, kad valstybė pagal nacionalinę teisę neužtikrino pareiškėjui laisvės atėmimo bausmės atlikimo įstaigoje minimalios gyvenamojo ploto normos, t. y. CK 6.271 straipsnio prasme neveikė taip, kaip to reikalavo teisės aktai, ir dėl to yra pagrindas konstatuoti, kad pareiškėjui kilo atitinkamos pasekmės. Atsižvelgiant į pareiškėjo skundo pagrindą ir dalyką bei į nustatytas aplinkybes dėl netinkamų pareiškėjo bausmės atlikimo sąlygų, įvertinus pažeidimų trukmę ir mastą, galima teigti, kad pareiškėjas galėjo patirti papildomų neigiamų dvasinių išgyvenimų ir fizinių nepatogumų, papildomą diskomfortą, teisės aktais garantuotos minimalios gyvenimo

kokybės pablogėjimą, kurių jis nebūtų patyręs, jei jis būtų buvęs laikomas teisės aktų nustatytais sąlygomis.

Kaip minėta, ta aplinkybė, jog asmuo tam tikrą laiką buvo laikomas nepriimtinais sąlygomis, nesilaikant teisės aktų reikalavimų, administracinių teismų praktikoje pripažįstama pagrindu atlyginti neturtinę žalą. Remiantis CK 6.271 straipsnio 1 dalimi, žalą, atsiradusią dėl valstybės valdžios institucijų neteisėtų aktų, privalo atlyginti valstybė iš valstybės biudžeto nepaisydama konkretaus valstybės tarnautojo ar kito valstybės valdžios institucijos darbuotojo kaltės. Šiaulių tardymo izoliatoriaus administracijos kaltė nesudaro būtinos valstybės atsakomybės sąlygos ir neatleidžia valstybės nuo atsakomybės dėl neturtinės žalos atlyginimo pareiškėjui. Teismas atsižvelgia į Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje nustatytą taisyklę, kad asmuo, kuris yra kalinamas nepriimtinais sąlygomis, patiria neturtinę žalą, kaip ji yra apibrėžta CK 6.250 straipsnio 1 dalyje (pvz., administracinės bylos Nr. A143-1966/2008, A502-734/2009). Ši aplinkybė taip pat konstatuota ir Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikoje (žr. pvz., 2008 m. lapkričio 18 d. sprendimas byloje S. prieš Lietuvą, 871/02). Nors nagrinėjamu atveju Konvencijos 3 straipsnio pažeidimas pareiškėjo atžvilgiu nenustatytas, tačiau nustatyta, kad valstybė pagal nacionalinę teisę neužtikrino pareiškėjui laisvės atėmimo bausmės atlikimo įstaigoje minimalios gyvenamojo ploto normos, t. y. CK 6.271 straipsnio prasme neveikė taip, kaip to reikalavo teisės aktai, ir dėl to yra pagrindas konstatuoti, kad pareiškėjui kilo atitinkamos pasekmės.

Dėl pareiškėjui už neigiamus išgyvenimus priteistinos sumos pažymėtina, jog asmens teisė į neturtinės žalos atlyginimą yra garantuota Lietuvos Respublikos Konstitucijos 30 straipsnio 2 dalyje ir ji turi būti įgyvendinama įstatymų nustatyta tvarka, nepažeidžiant bendrųjų teisinės valstybės principų, *inter alia* – teisingumo principo. Teisingas žalos atlyginimas reiškia ir tai, kad sprendžiant ginčus dėl žalos atlyginimo teismo turi būti nustatytas tikrasis žalos dydis. Teismo pareiga yra nustatyti teisingą kompensaciją už patirtus neturtinio pobūdžio išgyvenimus, praradimus, parenkant tokią piniginę satisfakciją, kuri kiek galima teisingiau kompensuotų nukentėjusiojo neturtinėms vertybėms padarytą žalą. Kita vertus, pastebėtina, jog Europos Žmogaus Teisių Teismas, gindamas Konvencijoje įtvirtintas pagrindines žmogaus teises ir laisves, neretai konstatuoja, kad teisės pažeidimo pripažinimas savaime yra pakankama ir teisinga satisfakcija už patirtą skriaudą (Europos Žmogaus Teisių Teismo 2000 m. spalio 10 d. sprendimas byloje D. prieš Lietuvą, pareiškimo Nr. 42095/98, 2006 m. spalio 10 d. sprendimas byloje L. L. prieš Prancūziją, pareiškimo Nr. 7508/02). Taigi teisės pažeidimo pripažinimas bylose, susijusiose su neturtinės žalos atlyginimu, tam tikrais atvejais gali būti savarankiškas pažeistų asmens teisių gynimo būdas. Tai reiškia, kad ne visais atvejais tam, jog būtų apginta pažeista neturtinė teisė, priteisiamas neturtinės žalos atlyginimas pinigais. Neturtinės žalos atlyginimas pinigais priteisiamas, jeigu konkrečiu atveju nustatoma, kad teisės pažeidimo pripažinimo nepakanka pažeistai teisei apginti (Europos Žmogaus Teisių Teismo 2003 m. lapkričio 6 d. sprendimas byloje M. prieš Lietuvą). Analogiška praktika nuosekliai formuojama ir Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme (2007 m. liepos 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A2-718/2007, 2012 m. sausio 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A756-143/2012 ir kt.).

Sprendžiant dėl pareiškėjui priteistinos sumos neturtinei žalai atlyginti taip pat atsižvelgtina į tai, kad byloje nenustatyta, jog Šiaulių TI administracija kuriuo nors pareiškėjo kalinimo laikotarpiu išskyrė jį iš kitų kalinamųjų ir dirbtinai sudarė jam ankštas kalinimo sąlygas ar kitaip blogino jo kalinimo sąlygas, nėra nustatyta kad pareiškėjas būtų laikomas kamerose, aiškiai neatitinkančiose higienos normų reikalavimų, taip pat į tai, kad Šiaulių TI netinkamos kalinimo sąlygos (apgyvendinimas perpildytose kamerose) iš esmės nepakenkė pareiškėjo sveikatai (byloje nepateikta jokių duomenų, jų pareiškėjas nenurodė ir skunde, kad pareiškėjo patirti nepatogumai bei dvasinės kančios turėjo poveikį sveikatai). Todėl teismo vertinimu, įvertinus tai, kad pareiškėjui tam tikrą laiką nebuvo užtikrintas teisės aktuose nustatytas minimalus gyvenamasis plotas, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktiką šios kategorijos bylose, teisingumo, protingumo ir sąžiningumo kriterijus, laikotarpis, kurio metu buvo pažeidžiamos jo teisės, nebuvo

labai ilgas, dalyje šio laikotarpio pareiškėjui galimai teko kameros plotas, didesnis nei nustato normatyvai, pareiškėjui priteistinas 5000 Lt neturtinės žalos atlyginimas.

Teismas, remdamasis tuo, kas išdėstyta, ir vadovaudamasis ABTĮ 85–87 str., 88 str. 1 d. 5 p.,

n u s p r e n d ž i a :

Pareiškėjo L. M. skundą tenkinti iš dalies.

Priteisti L. M., a. k. (duomenys neskelbtini) iš Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus, 5000 (penki tūkstančiai) Lt / 1448,10 (vienas tūkstantis keturi šimtai keturiasdešimt aštuoni Eur 10 ct) Eur neturtinei žalai atlyginti.

Sprendimas per 14 dienų nuo jo paskelbimo gali būti skundžiamas apeliacine tvarka Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui tiesiogiai arba per šį teismą.

Teisėjas Arvydas Martinavičius